

V2000-38 04.04.2000

Konkurranseloven § 3-9, dispensasjon fra § 3-4, jf. § 3-1 - Norsk Journalistlag - Bruk av veiledende satser for frilansjournalister

Sammendrag:

Norsk Journalistlag gis dispensasjon for å utgi veiledende satser for frilansjournalister og inngå rammeavtaler med veiledende satser. Dispensasjonen gis på vilkår om at det skal fremgå av alle avtaler og oversikter at satsene er veiledende. Satsene skal ikke omtales som minstesatser, heller ikke som veiledende minstesatser. Videre skal Norsk Journalistlag løpende sende Konkurransetilsynet forhandlede kontrakter og trykksaker i samsvar med vedtaket. Vedtaket trer i kraft straks, og dispensasjonen gjelder til 4. april 2005.

Konkurransetilsynet viser til Norsk Journalistlags (NJ) brev av 14. februar 2000 med søknad om forlenget dispensasjon fra konkurranseloven (krrl) § 3-4, jf. 3-1.

NJ søker om fornyet dispensasjon for frilansjournalistene i NJ (FNJ) til å utgi veiledende honorarsatser som omfatter både anbefalte og tariffavtalte satser. Det har blant annet vært inngått avtaler med Norske Avisers Landsforening, Ukepressens Arbeidsgiverforening, NRK og TV2 og P4. Av NJs til sammen 7000 medlemmer er om lag 700 medlemmer i FNJ.

1. Forholdet til konkurranseloven

Krrl § 3-1 første ledd forbyr to eller flere ervervsdrivende for salg av varer eller tjenester ved avtale, samordnet praksis eller på annen måte som er egnet til å påvirke konkurransen, å fastsette eller søke å påvirke priser, avanser eller rabatter bortsett fra vanlig kontantrabatt. Forbudene omfatter også retningslinjer med slikt innhold som nevnt i første ledd. Videre omfatter forbudene både bindende og veiledende avtaler eller ordninger. Krrl § 3-4 forbyr sammenslutninger av ervervsdrivende å fastsette eller oppfordre til reguleringer som er nevnt i § 3-1.

FNJs avtaler om beregning av honorarets størrelse inneholder bestemmelser som etter Konkurransetilsynets vurdering rammes av forbudene i krrl § 3-1. Enkelte avtaler inneholder veiledende honorarsatser. I andre avtaler er det tatt inn henvisning til veiledende honorarsatser utgitt av NJ. De veiledende honorarsatsene finnes i en egen trykksak. Heftet inneholder detaljerte satser for reportasjer, intervjuer, artikler, bilder m.v. til bruk i ulike medier.

NJ hevder at frilansjournalistenes arbeid faller utenfor konkurranselovens saklige virkeområde. Dette begrunnes med at krrl ifølge § 1-3 annet ledd ikke gjelder for lønns- og arbeidsvilkår i tjeneste hos andre. I forbindelse med tidligere dispensasjonsbehandlinger har Konkurransetilsynet redegjort for begrepet "ervervsdrivende" i relasjon til frilansjournalistene. Tilsynet vil likevel få presisere:

NJ påberoper seg finansdepartementets forskrift av 8. desember 1997 som begrunnelse for at frilansjournalistene ikke er ervervsdrivende i "egentlig forstand". Forskriften er hjemlet i skatteloven §

55 første ledd nr. 1 og folketrygdloven §§ 23-2 og 24-5 og regulerer hva som er å anse som personinntekt etter skatteloven og avgiftspliktig ytelse etter folketrygdloven. Etter NJs mening innebærer forskriften et reelt forbud mot næringsdrift for frilansjournalistene.

Det er helt ulike hensyn som ligger til grunn for bestemmelsene i hhv. konkurranseloven, skatteloven og folketrygdloven. Bestemmelser som eksempelvis gjelder sontringen mellom hva som skal anses som personinntekt og næringsinntekt etter skatteloven kan ikke danne grunnlag for tolkingen av begrepet "erhvervsvirksomhet" etter konkurranseloven. Konkurranselovens bestemmelser må tolkes på grunnlag av konkurranselovens forarbeider og tilsynets praksis. Tilsynet fastholder at etter krrl vil frilansjournalistene anses som ervervsdrivende, idet krrl § 1-2 a) definerer "erhvervsvirksomhet" som all slags økonomisk virksomhet, enten varig eller leilighetsvis. Konkurransetilsynet anser således frilansjournalistene tilknyttet NJ som en sammenslutning av ervervsdrivende. På dette grunnlag finner Konkurransetilsynet at journalistlagets frilansavtaler og veiledende minstesatser omfattes av forbudet i krrl § 3-4, jf. § 3-1.

Dispensasjonsadgang

Konkurransetilsynet kan med hjemmel i krrl § 3-9 dispensere fra forbudene hvis minst en av følgende betingelser er oppfylt:

- a) konkurransereguleringen innebærer at konkurransen i vedkommende marked forsterkes,
- b) det må forventes effektivitetsgevinster som mer enn oppveier tapet ved konkurransebegrensningen,
- c) konkurransereguleringen har liten konkurransemessig betydning eller
- d) det foreligger særlige hensyn.

2. Forrige dispensasjonsbehandling

I 1994 søkte NJ om dispensasjon for daværende Frilansklubben til å utgi anbefalte og tariffavtalte honorarsatser. I vurderingen la tilsynet til grunn at stoff fra fast ansatte i redaksjonene i vesentlig grad er i konkurranse med innkjøpt stoff og at journalistene i Frilansklubben hadde en andel av avisenes og ukebladenes innkjøpte stoff på henholdsvis 8 og 37%. På bakgrunn av dette kunne Konkurransetilsynet ikke se at NJs frilansmedlemmer hadde en markedsandel av vesentlig betydning. Tilsynet mente at honorarsatsene heller ikke ville ha en prisdrivende effekt for andre selvstendige leverandører av stoff til avisene. Konkurrentene til frilanserne i Frilansklubben består nemlig av uorganiserte frilansjournalister og andre løsmedarbeidere, som sannsynligvis er i en relativt svak forhandlingsposisjon, samt nyhetsbyråene. Avisenes avtaler om utveksling av stoff har etterspørrene selv kontroll over. I en høringsrunde uttalte også sentrale etterspørre av frilansjournalister at minstesatsene ikke hadde noen konkurransemessig betydning, så lenge de kun var anbefalte og ikke bindene. På denne bakgrunn innvilget tilsynet dispensasjon for fem år. Dette var under forutsetning av at det fremgikk av alle avtaler og oversikter at satsene er veiledende, og at satsene ikke omtales som minstesatser.

3. NJs søknad om fornyet dispensasjon

NJ skriver i sin søknad at journalistenes forhandlingsmotpart ofte er store medievirksomheter som

normalt sett er medlemmer av arbeidsgiverforeninger som er sterke organisasjoner med stor innflytelse ovenfor medlemsbedriftene. NJ mener derfor at de veilede minstesatsene fungerer som en buffer mot underbetaling og som en rettesnor for ferske yrkesjournalister, slik at de er med på å opprettholde sysselsettingen blant de fast ansatte journalistene. På denne bakgrunn mener NJ at det foreligger særlige grunner for dispensasjon etter krrl § 3-9 bokstav d.

NJ viser videre til at det er den enkelte frilanser som bestemmer størrelsen på honoraret gjennom egne forhandlinger med kjøper, og at det ikke er knyttet sanksjoner til at medlemmene ikke tar honorar i samsvar med minstesatsene. Ifølge NJ vil ikke en eventuell dispensasjon for søknaden endre på forutsetningen om at redaksjonelt stoff skal prisvurderes med utgangspunkt i aktualitet, art og omfang.

I søknaden vises det også til at frilansjournalistene er en liten gruppe ervervsdrivende som har begrenset mulighet til å utøve markedsrett. Dette begrunnes blant annet med at samlet omsetning for fast ansatte journalister i 1998 var på 2,1 mrd. kr, mens frilansjournalistene i samme periode hadde en samlet omsetning på 140-150 mill. kr. NJ skriver at dersom markedsandelen tilsvare forholdet mellom gruppens inntekter utgjør frilansernes markedsandel under 7 %. Dessuten bidrar andre aktører i markedet til å redusere frilansernes markedsandeler og derved satsenes betydning. På denne bakgrunn mener NJ at de veilede satsene representerer en konkurranseregulering som har liten konkurransemessig betydning.

4. Konkurransetilsynets vurderinger og konklusjon

Konkurransetilsynet stiller seg generelt negativt til bransjeomfattende samarbeid som angår priser, avanser, rabatter m.v. Slikt samarbeid vil i de aller fleste tilfeller kunne ha skadelige virkninger på konkurransen i en bransje. Dette gjelder både når bransjesamarbeid er landsomfattende og når det er lokalt.

I utgangspunktet vil NJs anbefalte satser kunne svekke konkurransen mellom frilansjournalistene, og derved bidra til høyere priser på deres tjenester. Dette er uavhengig av om satsene betegnes som bindende eller veiledende. Dette kan medføre et underforbruk av NJ-frilansernes tjenester.

I vurderingen av satsenes konkurransemessige betydning, tas det hensyn til NJ-organiserte frilansjournalisters markedsandel. Det legges til grunn at stoff fra fast ansatte i avisenes redaksjoner i vesentlig grad kan sies å være i konkurranse med innkjøpt stoff. NJ har sammenlignet samlet inntekt for organiserte journalister med inntekter for NJ-organiserte frilansjournalister. På bakgrunn av dette har de beregnet en markedsandel for frilansere på knapt 7 %. Frilansjournalistene organisert i NJ konkurrerer også i vesentlig grad med andre uten fast tilknytning til redaksjonene. Både byråer, løsmedarbeidere og uorganiserte frilansere er viktige tilbydere av innkjøpt stoff. Videre opplyser Norske Avisers Landsforening/Ukepressens Arbeidsgiverforening, TV2 og NRK at de veiledende satsene til FNJ trolig har spilt en liten rolle i drøftingen mellom den enkelte arbeidsgiver og frilanser. Det er som regel andre forhold, som for eksempel kvalitet, aktualitet, innsats, fagområde og redaksjonens økonomi, som påvirker forhandlingsresultatet. Siden satsene er veiledende og ikke bindende, synes satsene følgelig å ha en liten praktisk betydning. Unntaket kan synes å være P4. P4 synes for en stor del å ta utgangspunkt i de veiledende satsene nedfelt i rammeavtalen mellom P4 og FNJ i forhandlinger med

grupper som ikke er fast ansatt i P4. Disse satsene beregnes med utgangspunkt i den generelle lønnsdannelsen for de fast ansatte i P4. Ifølge P4 ville dette sannsynligvis også ha vært beregningsgrunnlaget uten en rammeavtale mellom P4 og FNJ. Dette innebærer at eksistensen av de veiledende satsene sannsynligvis ikke medfører et annet forhandlingsresultat mellom P4 og den enkelte frilanser enn det som ellers ville vært tilfelle. Etter det tilsynet kjenner til har TV2 og NRK per i dag ikke rammeavtaler med FNJ.

På denne bakgrunn mener Konkurransetilsynet at veiledene satser for frilansere har liten konkurransemessig betydning, og at det derfor er grunnlag for å innvilge dispensasjon etter krrl § 3-9 bokstav c. Dette er med den klare forutsetning at satsene ikke gjøres bindende.

5. Vedtaket

På bakgrunn av det som er nevnt ovenfor, og med hjemmel i krrl § 3-9 bokstav c, har Konkurransetilsynet fattet følgende vedtak:

Norsk Journalistlag gis dispensasjon fra krrl § 3-4, jf. § 3-1 for å

- **utgi *veiledende satser* for frilansjournalister**
- **inngå rammeavtaler med *veiledende satser***

Dispensasjonen gis på følgende vilkår:

- **Det skal uttrykkelig fremgå av alle avtaler og oversikter at satsene er veiledende. Satsene skal ikke omtales som minstesatser, heller ikke som veiledende minstesatser.**
- **Norsk Journalistlag skal løpende sende Konkurransetilsynet forhandlede kontrakter og trykksaker i samsvar med dette vedtak**

Vedtaket trer i kraft straks og dispensasjonen gjelder til 4. april 2005.

Vedtaket kan påklages innen 3 uker. En eventuell klage stiles til Arbeids- og administrasjonsdepartementet, men sendes Konkurransetilsynet. For øvrig vises til vedlagte skjema "Melding om rett til å klage over forvaltningsvedtak".

Dispensasjonen kan trekkes tilbake dersom vilkårene for dispensasjonen ikke er oppfylt eller forutsetningene for dispensasjonen ikke lenger er tilstede, jf. krrl § 3-9 tredje ledd. Dersom det er behov for dispensasjon ut over utløpsdatoen, bes De søke i god tid.

[til toppen](#)